

KOHTAAMISIA SEPELEVAN MAJAKALLA

Syyskuun alkupuoli sotavuonna 1943 oli hiljaiseloa Suulajärven lentäjille. Kymmeneen päivään ei sattunut edes hälytystä Ilmari Juutilaisen päivystysvuorolla. Toisille sattui jokunen hälytys, mutta hekin vetivät vesiperän. Ainoastaan Kymin porukka oli poikkeus; heidän osalleen sattui tuoloin kaikki kolme ilmataistelua.

Illu oli ajoittain pitkästynyt ja turhautunut joutenoloon. Jo moneen kertaan luettuja *Jännityslukemisto*-lehtiäkään ei jaksanut enää lueskella. Erään päivystysvuoronsa jälkeen Illu päätti mennä mekaanikkojen kämpille pelaamaan korttia ajankulukseen. Hänen mekaanikkonsa Alpo Raunio oli poikennut pyytämään häntä peliporukkaan ja hän oli luvannut, kun tämä oli vakuuttanut pelin olevan pientä ja viatonta seurapeliä. Alpolla oli veli, jolla oli kennelharrastus. Niinpä erotukseksi tätä kutsuttiin ”Koiraraunioksi”, kun taas Alpolla luonnistui loogisesti kutsumanimi ”Ihmisraunio”.

Kämpillä oli korttiporukka jo koossa ja selvisi, että peli oli pokeria, johon Illu totesi suureen ääneen:

- Mie en oo millonkaa ennen uhkapellii pelannu!
- Tuu vaan porukkaan! huikattiin hänelle ja tehtiin tilaa rinkiin. – Tää ei oo kun markan pokkaa.
- No olkoon sitten, tuumi Illu ja istui rinkiin.

Oli peli miten viatonta tahansa – olivatko panokset kenties suurenuneet kesken pelin – Illu kyni ennen pitkää koko mekaanikkoporukan puille paljaille aloittelijan tuurillaan. Mekaanikot suivaantuivat siitä ja kahdeksansataa markkaa rikkaampana Illu lensi komeassa kaaressa mekaanikkojen kämpästä pihalle. Raunio huusi ovelta vielä perään:

- Ja et varmana kyllä ikinä pääse enää tähän porukkaan!
- Oottepahan työ vieraanvarasii! Kyl mie kosten teille tämän jollakii tavalla, huuteli Illu poistuessaan korsupolulleen.

Päivälliseen mennessä Illu oli jo kehitellyt juonta kostonsa toteutta-

miseen. Ei se mitään veristä kostotouhua ollut, pikemminkin huumori-pitoista juonittelua ajankuluksi ja muiden iloksi. Lentueen henkilöstön yhteisruokailussa hän johdatteli ensin puhetta monenlaisiin kuulemiinsa kummitusjuttuihin ja entisaikojen ennusteluihin. Tarinansa hän päätti sopivaan juttuun:

– Ootteks työ hei kuulleet, että on olemassa semmonenkii tarina, että jos kuka kuulee tikan nakuttavan rakennuksen seinää, niin kenen kohalle se koputtelu sattuu, sille se tietääpi noutajaa?

Sitten Illu odotteli pari päivää ja antoi ajatuksen hautua sopivasti unohtuksiin. Kolmannen päivän iltana hän hiippaili mekaanikko Raunion parakille, naputteli seinään tämän sängyn kohdalla ja luikki metsään piiloon seuraamaan, miten miehiä kävi kurkkimassa ovella. Sitä hän jatkoi muutamana iltana. Kun Illu kävi häntä tapaamassa yhtenä iltana, tapasi hän Raunion makaamassa petillään. Hän oli arvannut jekun laadun. Vakavana hän lausui Illulle:

– Oottelen tässä taas sitä naputtelijaa, sanoi hän vakavana ja näytti pistooliaan. – Näihin aikoihin sen pitäis tulla. Ammun sen tikan naputtele-
masta ennen kun ittelle käy kalpaten.

Nyt Illun oli pakko paljastaa totuus:

– Elä sie veikkonen! Miehan se naputtelin...

Tuosta jekusta Illu oli vähällä saada selkäänsä. Mutta ei hän katsonut vieläkään saaneensa täyttä hyvitystä peliringissä saamastaan kohtelusta. Hän tiesi, että Alpo oli hyvin perso voileiville, joita tämä varasi ruokailusta iltapalaksi varustearkkuunsa. Siinä olisi avain seuraavaan kepposeen. Hän päätti yllättää Alpon tästä voileipien kätköpuuhasta, hiippaili ruokailun aikaan tämän kämpillä olevalle arkulle ja tyhjensi sen kaikista tavaroista, jotka piilotteli mitä minnekin. Sitten hän asettui arkkuun, mutta niin hoikka mies kuin hän olikin, ei arkun kansi aivan mahtunut kiinni. Niinpä hän keksi riisua kaikki vaatteensa ja mahtui kuin mahtuikin sinne alastomana. Arkussa oli tukalaa, mutta Illu arveli Ihmisraunion ilmeen olevan näkemisen arvoinen, kun hän pomppaisi arkusta esiin, joten hän kesti ikuisuudelta tuntuneen odotuksen. Jo kuului ovelta kolinaa, kun mekaanikot kopistelivat takaisin kämpilleen. Hän kuuli Alpon tyytyväisenä vihellellän tulevan kätkölleen voileipiensä kanssa. Heti kun kansi vähän raottui, pomppasi Illu arkusta esiin kuin vieteriukko kaameasti

karjaisten. Alpo säikähti, niin että naama valahti valkoisemmaksi kuin so-
ta-ajan lakana ja tuodut voileivät lentelivät kaareissa lattialle. Kaikilla oli
hauskaa, asiat oli hyvitetty ja pysyvä rauha solmittiin.

Syyskuun 10. päivänä oli vihdoin luvassa toimintaa. Illu oli päivys-
tstuurilla kersantti Lylyn kanssa ja kello 18.10 heidät hälytettiin il-
maan. Ilmoituksen mukaan Suomenlahdella lensi Pe-2 ja he kiisivät 2500
metrissä merialuetta haravoimaan. Kersantilla oli allaan Kale Tervon ni-
mikkokone MT-207 ja eipä aikaakaan, kun Illun radiokuulokkeissa räätisi
Lylyn rauhallinen ilmoitus:

– Illu hei! Moottori on hajalla. Kone on tulella.

Illu havaitsi toverinsa ahdinon ja vastasi:

– Koeta kestää rannikolle saakka. Hyppäät sitten laskuvarjolla.

– Okei, Illu. Katsotaan miten käy.

Nopeasti tämä käänsi koneensa liukuun kohti Seivästöä. Onneksi kor-
keutta oli vielä reippaasti. Illu näki miten Erik irrotti ohjaamon kuomun,
joka kieppui alas syvyyteen. Tarpeen tullen hän pääsisi siten nopeammin
pois koneesta. Illu ohjasi suuremmalla nopeudellaan koneen kaarrokseen
Lylyn koneen ympäri. Hän tiedotti kaverilleen:

– Ei siulla vielä oo suurta hättää. Siel näkyy pari pitkää pistoliekkiä
mahan alla. Mutta oo kuiteskin varuillasi!

Rannikon he ylittivät jo alemmassa korkeudessa. Ilmari neuvoi vielä:

– Tuossa vähän matkan päässä eessä on Jäppilän varakenttä. Tee maha-
lasku sinne.

Kersantti ei kuitenkaan kuullut enää viimeistä kehotusta, sillä hän oli
jo katkaissut radion pois päältä tai irrottanut kuulokejohdon pistokkeen
valmistauduttuaan laskuvarjohyppyyn. Moottori näytti vielä vetävän jon-
kin verran.

Vähän idempänä eteen ilmestyi Jäppilässä varakenttänä käytetty len-
tokenttä lähellä Mainilaa. Sinne Lyly työnsi koneensa mahalleen, sillä
loppumatkasta ei olisi ollut enää riittävästi korkeuttakaan laskuvarjohyp-
ppyyn. Lyly oli kokenut tärkeäksi pelastaa koneen korjauskelpoisena ja sii-
nä hän onnistuikin mainiosti. Pöly laskeutui siistin mahalaskun jälkeen,
kenttähenkilöstö riensi sammuttimineen apuun ja sai palon hallintaan.
Eki Lyly heilutti iloisena koneensa viereltä ohitse lentävälle Illulle ja tämä
jatko takaisin keskeytyneelle tehtävälleen merelle. MT-207 jatkoi kent-

tälentovarikon kunnostamana luutnantti Reino ”Repe” Vallin nimikkokoneena jo kuukauden päästä.

Kun Illu oli päässyt Oranienbaumin rannikolle, hän kuuli äkkiä kuullokkeistaan omalle jaksoluvulleen tulleen huonolla suomella puhuvan venäläisen radiomiehen puhuvan hänelle. Tilanne oli todella yllättävä.

– Hjuomio, Eino Ilmari! Hjuomio, Eino Ilmari! Rabootta, rabootta!

Johon Illu:

– Huomio ryssä! Huomio ryssä! Kyllä mie ruaputan, kuhan saan sen Pekka Eemelin kiinni!

Venäläinen oli puhunut jotain työstä – *rabota*. Sen jälkeen radioasema pisti voimakkaan häirinnän päälle estämään oman maa-aseman kuulumisen. Illu jatkoi vastapelurilleen:

– Kyllä se teijän häirintä kuuluu, mutta korjatkaapa sitä, kun se on vähän sivussa. Ei se estä meijän ratioliikennettä! hän valehteli.

– Huomio Eino Ilmari! Kuulemiin sitten.

– Kuulemiin täältäkin, vastasi Illu.

Radioaallolle palasi taas hiljaisuus, kun häirintä loppui ja ylimääräiset puheetkin. Pe-2:ta ei myöskään löytynyt, joten tyhjin toimin Illu palaili laskuun Suulajärvelle kello 18.50.

Seuraavana, syyskuun 11. päivänä sattui luutnantti Pokelan neljän koneen parvelle hälytys torjuntalennolle Suomenlahdelle ja Illu starttasi luutnantti Ture Mattilan siivelle kakkospartioon kello 14.10 nimikkolaan MT-222. Suuren lentokonemuodostelman ilmoitettiin lentävän lännestä kohti Seiskaria. Suuri osa taivaasta oli pilvien peitossa. Siellä täällä pilvisiä oli aukkoja. He nousivat 2000 metriin ja tapasivat vihollismuodostelman sillä korkeudella Seiskarista itäkoilliseen matkalla itään kohti Oranienbaumia. Muodostelmassa oli kymmeniä koneita: Pe-2:ia saattajinaan LaGG-3:ia ja La-5:ia ja ne olivat palaamassa kotiin Saksan hallussa olevalle alueelle tekemältään hyökkäykseltä.

Työnjakonsa mukaisesti Pokela kävi partiollaan alempana lentävien Pe-2:ien kimppuun. Mattila ja Juutilainen kohtasivat yläpuolellaan lentäneet hävittäjät. Kun he olivat valmistautumassa jo avaamaan tulta, huomasivat he useita La-5-koneita, jotka takaa ylhäältä pyrkivät hyökkäykseen. Illu vetäisi koneensa ensimmäisenä tulijoita vastaan ja Ture teki seuraa. Radiokuulokkeistaan Illu kuuli tämän varoitushuudon:

– Huomio johtopartio! Ylhäällä runsaasti suojahävittäjiä. Varokaa niitä. Käymme vastaan.

Taistelu oli käynnistymässä 2000 metrissä muodostelman ennätettyä Sepelevan majakan läheisyyteen. Illu pääsi heti alkuun hyvin erään La-5:n taakse ja ampui hieman sivuviistosta siihen sarjan, joka irrotti hävittäjästä joitakin kappaleita. Voimakkaasti savuten se kääntyi yhä jyrkkenevään syöksyyn ja hävisi lopulta pilvessä olevasta aukosta pystyssä kohti merta. Ture, joka oli juuri nousemassa pilven päälle, näki sen tulevan vastaan aluksi 45 asteen syöksyssä ja painuvan pilvien sekaan savuvana perässään.

Vihollisella oli suuri koneylivoima ja se pakotti heidät ottamaan lisää korkeutta. Vaikutti siltä, että nyt paikalle oli kerääntynyt vielä lisää LaGG-3:ia. Illu huomasi, että Ture oli saanut yhden niistä hännilleen ja tämä pyrki syöksymällä pakoon pilven sisään. Hän jätti edellään lentävän ja mutkikkaita lentoliikkeitä tekevän La-5:n ahdistelun kesken ja kääntyi apuun. Samalla hän huusi radioon:

– Ture, huomio! Lak kolmonen takanas! Varo sitä!

Nopeasti hän pääsi Turen ahdistelijan perään ja ampui kaukaa sarjan sen eteen. Siitä säikähtäneenä venäläislentäjä jätti Mattilan seuraamisen, kääntyi Illua vastaan ja ryhtyi kaartotaisteluun hänen kanssaan. Illu oli päässyt parempiin asemiin ja kohta hän nakutti kahteen kertaan takaa LaGG-3:a. Se teki aloittelijan virheen muuttamalla kaartonsa suuntaa helpottaen Illun työtä. Hän tarkisti välillä ilmatilan ympärillään, näki muutamia viholliskoneita yläpuolellaan mutta totesi, ettei niistä ollut vielä hänelle vaaraa. Niin hän jatkoi hyökkäystä ja kolmannen sarjan Illu sai osumaan takaa sivusta riittävällä ennakolla, vain muutamana kymmenen metrin etäisyydeltä. Vihollishävittäjä roihahti komeasti tuleen, kääntyi syöksyyn ja katosi liekehtien pilveen.

Välittömästi sen jälkeen Illu joutui yksinään kamppailuun neljän La-5:n kanssa, jotka yläpuolelta pudottautuivat taisteluun. Hän oli taistelun kuluessa ottanut joka kaarroksella lisää korkeutta. Kaksi hyökännyttä La-5:tä eivät saaneet häntä tähtäimeensä, sillä niillä oli pudottautuessaan ollut liikaa nopeutta. Ne jäivät sivummalle ja hieman alemmas, mutta toiset kaksi olivat edelleen hänen yläpuolellaan. Nyt niistä toinen tuli hyökkäykseen häntä kohti. Illun oli pyrittävä sen nokan alle ja sieltä

hän vetäisi tiukkaan nousuun moottorin ulvoessa täydellä teholla. Samalla hän ampui sarjan vielä ylhäällä kaartelevaa La-5:tä kohti, osumatta lähellekään sitä. Ammunnan tuloksena myös tämä kone pökkasi kaverinsa perään.

Sillä välin ensin hyökänneet olivat ennättäneet päästä yläpuolelle ja lähestyivät nyt Illun Mersua pudottaen syöksykaartoon. Niiden ammunta oli kovin hätäistä, joten Illulla ei ollut erikoista kiirettä. Hän vain yritti niiden alapuolelta päästä ampuma-asemaan vetämällä nokkaa ylös, mutta se jäi aikeeksi sillä ne olivat yläpuolella vaikeassa kohdassa. Lisäksi alapuolelle jääneet lähestyivät jo takaa alhaalta. Illu huomasi, ettei hän tuossa leikissä pystynyt pääsemään vihollishävittäjien yläpuolelle, kun korkeutta tuossa vaiheessa oli jo 5 000 metriä.

Koska Illu alkoi tuntea olonsa orvoksi yksinään vihollisalueella neljää tasaväkistä hävittäjää vastaan ja koska ei ollut takeita siitä, etteivätkö ne saisi pian lisää apuvoimaa, päätti hän poistua paikalta. Hän vetäisi koneensa kolmen neljäsosan silmukkaan, jatkoi siitä pystysyöksyllä pilvenrakoon ja oikaisi vaakalentoan pilven alapuolella. Hänen alas ampumansa koneiden jäännökset tai se mitä niistä oli jäänyt jäljelle, paloivat meren pinnalla viitisen kilometriä Sepelevan majakasta luoteeseen. Niin hän ainakin oletti, sillä Pokela oli pudottanut oman koneensa aika lailla länempänä.

Ilman vaurioita parvi palasi tukikohtaan kello 14.55. Se oli ollut tehokas kolmevarttinen: kolme tuhottua viholliskonetta ilman omia vaurioita. Kuitenkaan Ilmarille ei hyväksytty varmana pudotuksena kuin toinen koneista, LaGG-3. La-5 jäi vaurioitettujen listalle. Valvonta-asema Olli 41 rannikolta ilmoitti nähneensä kahden koneen putoamiset Illun ilmoittamaan paikkaan, mutta toinen niistä luettiin Pokelan hyväksi. Lisäksi tapausta todistanut Mattilan Ture ei ollut kerinnyt todeta näkemänsä putoavan koneen tyyppiä.

Vajaa kaksi viikkoa myöhemmin he olivat jälleen torjuntalennolla Sepelevan majakan luona. Majakasta alkoikin muodostua heille tavanomainen kohtaamispaikka viholliskoneiden kanssa. Päivä oli 23. syyskuuta ja Juutilainen oli startannut Suulajärveltä kello 13.10 partiolla, jossa hänen siipikonettaan ohjasi kersantti Erik Lyly. Kersantilla oli tuossa vaiheessa

kaksi ilmavoittoa Brewster-laivueen ajoilta, mutta Mersuissa voittoputki oli vielä avaamatta.

Ennen lentoa Illu oli tapansa mukaan kierrellyt konetta tarkastaen kaikki paikat, olipa kurkistanut moottoripeltien allekin ajankulukseen. Hänellä oli usein tapana esittää mekaanikoilleen teknisiä kysymyksiä ja toisinaan hän löi pikku vetoja erilaisten kysymysten tiimoilta. Nyt hän oli esittänyt mekaanikolleen Andreas Donnerille:

– Lyyäks Antti vetoo, etet uskalla seisoo suorana keskel kenttää, kun mie pallaan lennolta ja teen voittokoukkauksen?

– Lyödään vaan.

– Satasesta vetoo?

– Vaikka satasesta. Jos sinä uskallat koukata, niin kyllä minä uskallan seisoa.

– Kiinni veti, oli Illu lausunut ja he olivat paiskanneet kättä.

– Entä jos ei tule ilmavoittoa?

– No sovitaan, et mie koukkaan silti, oli Illu luvannut. – Ole viimes-tään tunnin päästä passissa keskikentällä, oli hän vielä huikannut ohjaa-mosta.

Nyt he kiisivät 3 000 metrissä avomerelle, sillä heidän oli määrä tava-ta sinne startannut Lasse Pekurin partio. Lassen siipikonetta lensi Pelto-lan Eikka MT-206:lla. Kohtauspaikalle oli jo aikaisemmin lentänyt nel-jän Brewsterin parvi, jotka kaikki olivat juuri aloittamassa ilmataistelua parinkymmenen Oranienbaumiin paluulennollaan olleen punahävittäjän kanssa. Nyt he paikalle saapuvina täydensivät oman joukon kahdeksaan koneeseen, joten kova kahakka oli käynnistymässä Sepelevan ja Kreivin-lahden vaiheilla pilvien yläpuolella.

Sillä kertaa vihollinen, jolla oli muodostelmassa LaGG-3- ja La-5-hävittäjien lisäksi Jak-1-koneita, ei vältellyt vaan oli taistelutuulella. En-simmäisen Brewster-partion mukana Juutilainen siipikoneineen suoritti hyökkäyksen. Hän antautui kaartotaisteluun Jak-1:n kanssa tehtyään ai-kaisemmin tuttavuutta ainoastaan Jak-7:n kanssa. Hän lähestyi konetta liian suurella nopeudella, eikä kyennyt saamaan sitä tähtäimeensä. Hänen oli nykäistävä kaasuvipu taakse ja potkittava sivuperäsinpolkimia reip-paasti puolelta toiselle, jotta kykeni tasaamaan vauhtinsa samaksi Jakin kanssa. Siinä onnistuttuaan hän oli lopulta vain kahdenkymmenen met-

rin päässä Jakin vierellä hieman alempana sitä. Vihollislentäjä ei alatasonsa takaa nähnyt häntä ollenkaan. Valkoinen runkonumero 64 paistoi suurikokoisena takarungossa punaisen tähden vieressä.

Illu vartosi vielä vähän oikeaa hetkeä käsi taakse vedetyllä kaasuvivulla, tarkkaili huolellisesti kertaalleen ympäristönsä turvallisuuden ja työnsi sitten uudelleen täyden tehon moottoriin. Jak-1 liukui hitaasti hänen eteensä ja vain hivenen Illun nostaessa nokkaa se täytti koko hänen tähtäinristikkonsa, eikä mahtunutkaan siihen. Painallus liipaisimeen, tykki jyskytti konekiväärien säestäessä kuolonsinfoniaa sen molemmin puolin ja välittömästi puurakenteinen kone oli liekeissä. Hetkistä myöhemmin kaksi ja puoli tonnia metallia ja palavaa puuta syöksyi mereen Sepelevan majakan-Kreivinlahden edustalla.

Illu jatkoi täysi teho päällä nousussa. Korkeammallakin, aina 4500 metrissä näkyi taistelevia koneita matalammalla lentävien pyöriessä josain tuhannessa metrissä. Yksi omista Mersuista, Peltolan Eikka ohjaimisnaan, näytti olevan pulassa ja se yritti karistaa La-5:tä pois kannoiltaan. Illun oli riennettävä apuun. Radioon hän huusi varoituksen:

– Huomio Eikka! El aa viitonen kannoillas. Jatka kaartos, mie tuun appuun.

Nyt Illulle kävi samalla tavoin kuin edellisen kanssa. Nopeutta oli liikaa – kiire kun oli – ja Mersu ajautui ohitse. Tiukasti kurvaamalla hän palasi uudestaan. Illu liikehti koneellaan niin vilkkaasti, etteivät toiset viholliskoneet ehtineet puuttua. Hän pääsi ampuma-asemaan La-5:n taakse niin lähelle, ettei hänellä ollut vaaraa osua edellä noin 50 metrin päässä lentävään Peltolan koneeseen. Siltä etäisyydeltä osuminen viholliskoneeseen oli varmaa. Jälleen yksi painallus liipaisimeen lähetti riittävän määrän terästä kohteeseensa osuen, jolloin La-5 hulmahti tuleen koko matkaltaan siivenkärjestä toiseen. Siipien tyvissä olleet bensiinitankit olivat räjähtäneet. Edellä lentänyt Peltola veti Mersunsa aivan pystyyn. Palava La-5 syöksyi mereen edellisen Jakin putoamispaikasta muutamia kilometrejä luoteeseen. Illu sai siten ensimmäisen todistetun ilmavoiton kyseisestä konetyypistä.

Ilmataistelu jatkui. Siellä täällä putosi koneita, sillä asialla olivat myös Brewster-lentäjistä luutnantti Salovaara ja ylikersantit Ahokas ja Katajainen. Kukin heistä ampui alas yhden hävittäjän. Myös Eikka Peltola sai

yhden LaGG-3:n. Seuraavassa vaiheessa Illu huomasi kauempana yhden La-5:n, joka lähestyi yhtä omista Mersuista. Aikaa ei nytkään ollut hukattavissa ja taas hän huusi radioon:

– Huomio, Mersu! El aa viisi lähestyy takkaa!

Hän tähtäsi miltei ”lonkalta” ja ampui koneiden väliin valokuovasarjan. Temppu tehoi ja La-5 kääntyi häntä kohti. Siitä sukeutui pitkä kaartotaistelu. Rauhassa he väänsivät ympyrää, vaikka joka puolella ympärillä kieppui taistelevia koneita. Lopulta Illu pääsi jyrkässä kaarrossa tähtäämään konetta suoraan sen päältä. Tykki vaimeni kesken ammunnan. Ammusvyö oli lopussa. Mutta La-5:n moottori savusi jo valtavasti. Vielä Illu nakerteli pelkillä konekivääreillä uhriaan, joka painui savuten mereen keskellä Suomenlahtea, Kreivinlahden ja Inon puolivälissä.

Hävittäjäkoneita irtosi mylläkästä kukin omille suunnilleen, mutta vielä näkyi jotakin liikettä merta vasten. Illu kutsui siipimiestään:

– Huomio, Lyly! Illu tässä. Tuu siivelle kahteen tonniin.

Illu kurkkasi taas alas ja näki miten yksi La-5 vielä oli nousussa kohti ja sen tykkien suuliekit paljastivat sen ampuvan. Hän jatkoi loivaa nousukaarta hiljakseen ja antoi sen rauhassa paukutella. Siirtymällä hankalaan kohtaan ampujan yläpuolelle Illu pääsi asemaan, josta La-5:n ohjaajan oli vaikea saada ennakkoa. Hän arvasi tilanteen jatkon: saadakseen ennakkoa ampuja joutui sisäkurvaan, jolloin alempana lentäessään tämän piti vetää ja vetää sauvasta. Niinpä vihollislentäjä oli lopulta kuoliassa ja kone putosi pystysyöksyyn. Illu oli valmiina ja käänsi koneensa selkäsyöksyllä perään. Lähtönopeus hänellä oli suurempi, joten nopeasti hän tavoitti menijän. Kohta hän oli takaa-ajossa merenpinnan tasolla vihollishävittäjän suunnatessa täydellä kaasulla aluksi kohti Kronstadtia. Parinkymmenen metrin päästä takaa Illu ampui sitä, kunnes lopulta hänellä toimi enää toinen konekivääri. Toisesta oli vyö katkennut. Hän näki selvästi miten ainoa k tikka reikää La-5:n runkoon siiventyviin.

Parin minuutin takaa-ajon jälkeen he olivat lentäneet aaltoja nuollen jo parisenkymmentä kilometriä samalla kun takaa ajettava oli kääntänyt suuntaansa enemmän oikealle, kohti Oranienbaumin rannikkoa. Äkkiä La-5 yritti irrottautua ahdistelijastaan vetämällä sauvan tiukasti taakse koneen ampautuessa pystynousuun. Arvattavasti Illun pienikaliiperiset luodit kolisuttelivat ilkeästi ohjaajan selkäpanssaria, vaikkeivät kyenneet-

kään sitä läpäisemään. Jatkaakseen ampumista Illun oli vedettävä vieläkin rajummin, että pääsisi jyrkemmässä nousussa tarvittavaan ennakkokulmaan. Veto sauvasta oli niin tiukka, että silmissä pimeni. Hän nojasi eteenpäin, löysäsi vetoa ja kun näkö palasi G-voimien pienentyessä, hän huomasi olevansa jo yli kilometrin korkeudessa vaakalennossa ja viholliskoneen vierellä vain muutaman metrin päässä siitä.

Tilanne pyrki huvittamaan Illua, kun sai rauhassa katsella taistelukumppania silmästä silmään. Hän heilautti kättä vanjalle, joka vastasi vaaputtamalla konettaan. Se oli merkki taistelun lopettamiseksi. Niin oli kai viisainta; Illu vastasi vaaputtamalla. Vielä hyvästiksi vilkuttaen La-5:n ohjaaja erosi puljasta ja kaartoi Illun luodeista vaurioituneen koneensa liukuun kohti Kronstadtin lentokenttää. Myös Illu otti suunnan kotiin. Suulajärvellä hän työnsi Mersun pintaan, kun muisti satasen vetonsa Donnerin kanssa, joka näyttikin seisovan tikkusuorana keskellä kenttää. Illu päätti katsoa homman loppuun saakka ja pyyhki viittä-kuuttasataa poikki kentän aivan pinnoissa. Donnerin oli pakko heittää maihin ja niin tämä oli satasta köyhempi. Illu veti ensin koneensa pystyyn ja laskeutui kello 13.50.

Pekuri katsoi lentueenpäällikön ominaisuudessa velvollisuudekseen nuhdella häntä tempusta, mutta hyväntahtoisella äänellä:

– Älä hemmetissä nyt ihan noin matalalla räimi seuraavalla kerralla. Voi mennä henki tuollaisissa leikissä.

– Kerranhan se vain kirpasee, totesi Illu.

Radioaseman miehiltä he kuulivat, että vihollisen radioasema oli käsenyt omien lentäjiensä ajaa suomalaislentäjät pois Oranienbaumin päältä ja ampua ne alas. Joku lentäjistä oli huutanut radioon:

– Tule itse ampumaan ne täältä alas!

Eräs lentäjä puolestaan pyrkiessään pakkolaskuun mahdollisesti Borgissa olevaan tukikohtaansa oli syöksyssä alas tullessaan huutanut tietä selväksi.

Päivän ilmavoitot olivat nostaneet lentomestari Juutilaisen ilmavoitosten määrän viiteenkymmeneen. Eikka Peltola oli nähnyt Illun ampuvan takanaan lentävää La-5:tä, mutta ei ollut nähnyt sen putoamista, joten se merkattiin vaurioitettujen tiliin. Sen sijaan Erik Lyly todisti nähneensä sekä Jak-1:n että toisen La-5:n syöksyneen palavina mereen.

Taas seurasi viikkojen hiljaiselo Suulajärven lentäjille. Välillä ei ollut yhtään lentoa viikkoon, toisinaan oli pari turhaa torjuntalentoa viikon varrella. Sellainen oli myrkyä Ilmari Juutilaisen tapaiselle ammattisotilaalle, joka oli tottunut toimintaan. Jotain piristystä oli keksittävä. Eräänä syysiltana toiset lentueen ohjaajat katselivat vähän ihmeissään, kun Illu paineli korsusta ulos kirves kädessä. Mihin mies menee...? Puoli tuntia myöhemmin he saivat vastauksen, kun he olivat metsäpolkua pitkin menossa iltapalalle ruokalaan. Puita alkoi yllättäen kaatuilla polun poikki ja metsästä kuului pistoolin pauketta. Hän oli lovennut sopivia puita kirveellään ja järjesti ne kaatumaan pikku tönäisyllä tulijoiden eteen murrokseksi – maavoimien tapaan. Lasse Pekuri nuhteli ”väijytyksen” tekijää:

– Et viitsisi tuollaisia temppuja... Meilläkin on joka miehellä paukkurauta vyöllä. Voi sattua vahinkoja.

– Mutta pittäähän sitä jotakii... Kyllästy, kun mittää ei tapahu, puolusteli Illu. – Ette työ sitä paitti olis osuneet minnuun. Mie ammuin oikeen ison kiven takkaa.

Lokakuun 9. päivänä väepeli Urho ”Pikku-Jätti” Lehtovaara, siinä vaiheessa 23 ilmavoiton ässä, saapui Kymistä laivueen yhteyskone Mothilla tuomaan lentueelle Päämajan määräämiä lentomuonia. Jätti meni lentueen kanttiinille kahvinkorvikkeelle ja jätti MO-112:n parkkiin kentän reunaan. Lentomekaanikot soittivat kentän etelälaidalta Pokelalle ja pyysivät jonkun tuomaan ”Motin” sinne. Illu oli siinä lähistöllä, joten Poke antoi tehtävän tälle:

– Illu hei! Vikaveikot soittivat kentän eteläreunalta. Sinähän olet vanha sortavalalainen ja tunnet Motin, niin ota mekaanikko mukaasi ja lennätte sen tankattavaksi sinne ja tuotte sitten takaisin. Meidän Mersujen bensa ei ole tarpeeksi matalaoktaanista Motille. Äläkä riko lentomääräyksiä!

Illu starttasi mekaanikon kanssa ja lensi matkan puolen metrin korkeudessa. He palasivat kone tankattuna ja jättivät sen valmiiksi parkkiin odottelemaan Jättiä paluulennolle.

Kohta soi puhelin uudestaan ja Pokela meni vastaamaan.

– Joppe täällä terve! Kuka siellä lensi Motilla kentän poikki äsken?

– Se oli Illu, vastasi Pokela.

– Minkälainen oli tehtävänanto?

– Minä sanoin Illulle, että vie kone tankattavaksi. Kai se nyt tietää, miten tuo kone viedään?

– Kiitos! Kuulemiin.

Ei Illu arvannut tuolloin, että tuollaisesta jokapäiväisestä asiasta nousi iso haloo. Naapurilaiivueen komentaja, nyt jo majuriksi ylennyt Joppe Karhunen päätti tehdä tikusta asiaa. Tultuaan kesäkuun alussa Brewstereillä lentävän LeLv 24:n komentajaksi, hän oli jättänyt ilmataistelut taakseen ja johti nyt laivuettaan pelkästään kirjoituspöydän takaa. Jotain oli hänelle täytynyt jäädä hampaankoloon entistä ystävää ja ilmataistelutoveria kohtaan, sen osoittivat seuraavat tapahtumat. Ja vaikka tapauksen kumpikin osapuoli oli Mannerheim-ristin ritari, ei jutusta voinut löytää minkäänlaisia ritarillisuuden piirteitä.

Puhuttiin, että komentajaan oli tullut lentopelko, kun oli kuultu juttuja siitä, miten Brewster Buffaloilla Kaukoidässä lentävät amerikkalaislentäjät olivat nimenneet ajokkinsa ”Lentäväksi soihduksi”, vaikka varsinaisesti Hawker Hurricane tiedettiin herkästi taistelussa tuleen syttyväksi koneeksi. Karhusella saattoi olla erityisesti mielessään tapaus toukokuulta, kun kersantti Lilja oli pudonnut palavalla Brewsterillään mereen ja menehtynyt sekä luutnantti Pekurin melkein vastaava tapaus edellisvuodelta. Siitäkään ei ollut kovin kauan, kun Joppe oli lennolta tultuaan pyytänyt todistusta Illulta kolmelle ilmavoitolleen. Illun oli täytynyt kieltäytyä pyynnöstä, koska hän ei sillä kertaa ollut ollut edes lennolla mukana. Jonkin ajan kuluttua Joppe oli monen muun lentäjän tavoin ratkennut ryyppäämään.

Joppe Karhunen teki nyt Illusta ilmoituksen ylempiin portaisiin, jonka mukaan tämä oli koneen tankkausreissullaan vaaputellut konetta matallalla vaarallisesti. Oliko kateus vienyt lopullisesti kalat vesistä, kun itsekin Mannerheim-ristin ansioistaan, muun muassa 31 ilmavoitostaan, saanut majuri oli tuollaista keksinyt? Asiassa seurasi kuulusteluja ja kävi muun muassa ilmi, ettei tehtävän antajalla luutnantti Pekurilla, joka oli myös valvonut sen suorituksen, ollut asiasta mitään huomauttamista. Illulla oli muitakin silminnäkijöitä ja kaikki olivat samaa mieltä. Asia läksi kuitenkin jauhamaan hitaissa armeijan portaissa eteenpäin.

Radiotiedustelu oli selvittänyt monien Neuvostoliiton lentoyksiköiden sijainteja, niiden lentäjiä ja päälliköitä Suomenlahden vastarannalla. Radiotiedustelun saaman tiedon mukaan eräs neuvostoässä ja Neuvostoliiton sankari, nimeltään Medvedev oli toinen kahdesta punalentäjästä, jotka hyökkäsivät La-5-koneillaan Suulajärven kentän päällä lentävän Brewster-partion kimppuun. Koneissa havaittiin valkoiset sivuperäsimet. Päivä oli 27. lokakuuta 1943 ja Illu oli päivystysvuorossa kersantti Lauri Mäittälän kanssa. Samanimisen lentäjän, luutnantti Medvedevin, tiedetään palvelleen 14. kaartin hävittäjälentorykmentissä. Kyseinen punapilotti saavutti sodan loppuun mennessä kolmetoista ilmavoittoa. Oliko tämä sitten sama Medvedev vai ei, mutta joka tapauksessa hän oli siipikoneineen nyt esittämässä ilmasirkusta ja Brewsterit olivat hätää kärsimässä.

Kello 14.40 Illu sai määräyksen mennä kersantti Mäittälän kanssa apuun ahdistamaan tunkeilijoita. He starttasivat melkein siipi siivesä seisonapaikoiltaan suoraan kohti etelää. Heti kun tassut olivat irti pölyävästä kentän pinnasta, napsautti Illu ne sisään ja jatkoi nousua jyrkässä kaarrossa päästäkseen taistelukorkeuteen. Koneita ei enää näkynyt, mutta viimeksi ne olivat pyörineet jossain kentän pohjoispuolella ja jääneet startissa heidän selkäpuolelleen. Sitten radio heräsi eloon:

– Huomio Eino Ilmari! Viholliskoneet ottivat suunnan kaakkoon. Brewsterit läksivät perään.

– Mennään perrään, suunta kaakkoon, kuittasi Illu.

Illu otti siitä huolimatta suunnan etelään kohti rannikkoa ja täydellä kaasulla he koettivat tavoittaa menijät. Ne olivat nousseet sumupilvikerrokseen, joka alkoi 2000 metristä ja jatkui 3000 metriin. Mutta suunta oli ilmeisesti liikaa etelään ja oikealle, sillä kohta radioasema ilmoitti uudelleen:

– Huomio Illu! Viholliskoneet ovat nyt pohjoisen puolella teistä.

– Illu kuittaa! Käännämme pohjoiseen.

Uudesta suunnasta menijät löytyivätkin nopeasti. Ne tulivat vastaan oikealta ylhäältä jossain Vammelsuun tienoilla rannikolla. He kaartoivat niitä kohti. Mäittälä seurasi Illua takana alhaalla ja kun tulijat huomasivat heidät, nekin kaartoivat kohti.

Koska paikalle osunut Brewster-partio oli samojen koneiden jäljillä, erehtyi niistä toisen lentäjä luulemaan Mäittälän Mersua La-5:ksi ja ryh-

tyi hyökkäämään tämän kimppuun. Sumupilvikerroksessa vallitsi heikko näkyvyys. Illu tiesi, että Mäittälän radio oli epäkunnossa, joten hän ei voinut varoittaa tätä omasta hävittäjästä. Viimeisenä keinonaan hän ampui pienen valojuovasarjan turvallisella ennakolla hyökkäävän Brewsterin nokan eteen. Samalla hän veti niin tiukan kaarron sauvasta, että kosteassa ilmassa näki siipiensä kärkiin muodostuvien tiivistysjuovien kaartuvan peräänsä taivaalle. Mäittälä kertoi myöhemmin nähneensä Illun valkoiset tiivistysvanat ja luullut puolestaan niiden tulleen perässä lentävästä La-5:stä. Kersantti tempaisi nopean väistöliikkeen vetämällä sauvaa taakse. Se pelasti hänet, sillä samalla Brewster avasi tulen ja niin valojuovat puhkoivat tyhjää taivasta Mäittälän Mersun alla. Brewster-lentäjä pelästyi vuorostaan Illun puuttumista peliin ja veti itsensä ylös tiheämpään pilveen.

Siinä vaiheessa La-5:tkin olivat vetäneet pilveen, jonnekin 3 000 metriin ja ottaneet suunnan kohti Kronstadtia. Illu ja Lauri jäivät partioimaan Inon ja Vammelsuun väliselle merialueelle ja odottelemaan niiden laskeutumista kohti omaa kenttäänsä. Eipä aikaakaan, kun nuo kaksi La-5:tä ilmestyivät pilvestä. Ne jatkoivat heitä huomaamatta liukulennessa kohti Kronstadtia. Kotitukikohdan läheisyys loi heille väärän turvallisuuden tunteen.

Täydellä kaasulla Illu tavoitti menijöitä. Kronstadtin päällä hän sai johtokoneen tähtäimeensä ja avasi tulen sitä kohti. Riffin linnakkeen ilmatorjunta ei avannut tulta, koska luuli heitä ilmeisesti samaan porukkaan kuuluviksi. Toinen koneista irrottautui johtokoneen siiveltä ja jäi alemmas kiertelemään ilmatorjunnan piiriin. Seuraavat laukaukset osuivat kohteeseensa, kun he olivat enää kilometrin päässä Kronstadtin lentokentän kiitoradasta. La-5 tempautui nousukaarrossa viitisensataa metriä ylemmäs, syttyi tuleen ja syöksyi maahan noin 200 metriä kentän kaakkoiskulmasta kaakkoon. Ilmatorjunta ei ampunut laukaustakaan koko aikana. Synkkä savupatsas nousi tuhopaikalta puolen kilometrin korkeuteen.

Nyt oli muistuvinaan mieleen taas kielto lentämisestä ilmatorjunta-alueella ja he palasivat kotiin päin. Heidän tultua takaisin Inon kärjen kohdalle heräsi ilmavalvonnan ääni jälleen radiossa:

– Useita viholliskoneita, suunta Oranienbaumin rannikolta itään, rätisi

ääni kuulokkeissa ja jatkoi heti sen perään: – Huomio, Illun partio! Neljä La-5, pilvirajassa. Korkeus noin kaksituhatta.

Asema Seipäässä Inossa oltiin hereillä.

Illu huomasi kohta sen jälkeen koneet vasemmalla puolellaan ylhäällä ja läksi vetämään tiukalla nousukaarrolla niitä kohti. Samalla kuitenkin niiden johtokone huomasi Mersut ja painoi syöksykaarrossa heitä kohti. Ryssä tuntui tänään hyvin halukkaalta taisteluun, tuumi Illu. Mutta koska La-5:t saavuttivat syöksyssä suuren nopeuden, eivät ne taipuneet siinä nopeudessa riittävästi Mersuille, vaan Illu oli täyden kaaroksen perästä jo niiden takana, hieman sivussa. Ilmataistelua käytiin sumupilven sisässä ja tälläkin kerralla Illu oli valinnut maalikseen johtokoneen. Tähtäinpiikin ollessa kohdallaan hän laukaisi aseensa sadan metrin etäisyydeltä ja jo ensimmäiset kranaatit tekivät tehtävänsä: näkyi kaksi räjähdystä. Ilmeisesti bensiinitankki räjähti ja katkaisi oikean siiven irti tyvestään. Valtava musta savu ympäröi koneen, joka putosi mereen Tollin majakan lähellä. Palava siipi kieppui perässä.

Kolme muuta konetta vetivät ylös tiheämpään pilven osaan. Illu ja Lauri seurasivat perästä. Näkyvyys utupilvessä oli sellainen, että kohtisuorassa kilometrin verran alapuolella vellova merenpinta oli näkyvissä, mutta vaakanäkyvyyttä ei ollut kuin satakunta metriä. Hyvällä onnella he kohta löysivät koneet uudelleen. Mäittälä ennätti ensimmäisenä valita kohteensa, toisen kahdesta takimmaisesta koneesta ja ampui sitä niin hyvin, että sen ohjaaja jätti koneensa laskuvarjolla. Hän jatkoi kolmannen perään, joten Illu jäi ahdistelemaan toista jälkimmäisistä koneista.

Illu kamppaili kotvan aikaa viimeisen uhrinsa kanssa ja sai siihen useita osumia. Noin kahden minuutin jälkeen tämäkin La-5 syttyi lopulta tuleen ja syöksyi mereen Tollin majakan itäpuolella. Illu pukkasi perästä ulos pilvestä ja oli vähällä, ettei hän törmännyt laskuvarjoon, jossa roikkui Mäittälän alas ampuman koneen ohjaaja. Hän jäi paikalle kaartelevaan, katselemaan tilanteen kehittymistä ja odottelevaan milloin Mäittälä tulisi paikalle. Lisää viholliskoneita ei enää ilmaantunut. Lopulta kersantti lensi paikalle etelän suunnasta. Lentäjät katselivat, miten Kronstadtin rannasta oli irronnut pikavene, joka suuntasi alas ammuttujen koneiden putoamispaikoille pelastamaan laskuvarjomiestä. Lokakuun lopulla meri on jo kylmää ja vaatii pikaisia toimia pelastajilta.

He palasivat tyytyväisinä Suulajärvelle ja laskeutuivat sinne kello 15.35. Kersantti Lauri Mäittälälle se oli hänen tulikasteensa, ensimmäinen ilmataistelu. Hän kertoi Illulle ajaneensa toista uhriaan takaa Oranienbaumiin asti, saaneensa sen jo savuamaan, mutta kadottaneensa sen sitten näkyvistä, kun se oli syöksynyt jyrkällä kulmalla pintoihin. Joka tapauksessa hän oli avannut ilmavoittotilinsä, johon valitettavasti ei enää olisi tuleva jatkoa. Hän oli myös nähnyt Illun alas ampuman koneen puotoamisen Kronstadtissa ja toisen Inossa, mutta Illun kolmannen La-5:n esikunta hyväksyi ilman todistetta. Radioaseman miehet kertoivat heille myöhemmin saaneensa selville, että alkuperäinen La-5-partio, jota takaa ajamaan heidät oli hälytetty, oli lentänyt toista kautta omalle puolelleen. Illun oli tunnustettava, että hän oli liian aikaisin ylpeillyt Medvedevin päänahalla.

Luutnantti Pekuri teki esityksen koneiden varustamisesta filmikameoroilla, jotta kaikki ilmavoitot voitaisiin todentaa. Esitys ei kuitenkaan joutanut toimenpiteisiin.

Marraskuussa Ilmari Juutilaiselle suoritti vain kolme torjuntalentoa, joita seurasi toista kuukautta kestänyt toimeton kausi. Viimeinen noista lennoista, marraskuun 4. päivänä, oli menestyksekkäs. He starttasivat kolmen koneen partiolla kello 14.10, kun tuli ilmoitus että Suomenlahdella lensi kolme Il-2 Sturmovik -maataistelukonetta paluulennolla Oranienbaumiin saattajinaan muutamia hävittäjiä. Vallin Repe veti parvea ja siivellä lensivät Illu ja ylikersantti Gösta Lönnfors. Suunnitelmana oli katkaista vihollisen palutie heidän laskelmiensa mukaan jossain Seiskarin ja Sepelevan majakan puolivälissä.

He saapuivat paikalle ja tapasivat seitsemän koneen muodostelman: Il-2:illa oli suojanaan neljä LaGGia. Koneet olivat nähtävästi palaamassa tuolloin Suomenlahdella purjehtineen saksalaissaattue *Kiefferin* kimpusta. Heidät nähdessään koneet pyrkivät pakoon. Nopean tilanneanalyysin jälkeen Illu painoi radionsa tangenttia:

– Käykää pojat pinnoissa lentävien ii ällien kimppuun. Mie päättelen sillä aikaa noita hävittäjiä, hän kehotti.

Hän työnsi täyden tehon moottoriinsa ja veti ylempänä sivulla olevia LaGGeja vastaan jyrkällä nousukaarrolla. Nämä eivät olleet taistelu- tuulella, vaan työnsivät nokan alas ja pyrkivät täydellä kaasulla karkuun.

Suojahävittäjät jättivät maataistelukoneet oman onnensa nojaan ja painelivat häntä koipien välissä omalle puolelleen.

Gösta ja Repe eivät olleet noudattaneet Illun kehotusta hyökätä maataistelukoneiden kimppuun, sillä he olivat arvelleet Illun tarvitsevan apua hävittäjien kanssa. Näin ei ollut ja niinpä Illu vaihtoi nyt Il-2:t uudeksi kohteekseen ja ohitti kaverukset suurella nopeudella. Vauhtia vain oli jälleen liikaa ja hän lähestyi niitä liian jyrkällä kulmalla. Juutilainen tulitti vasemmanpuoleista siipikonetta kuitenkin ilman tulosta ja joutui vetämään niiden sivuitse jo kaukaa. Sitten Illu teki aivan pintalennossa vajaan kaaroksen ja pääsi lähestymään, nyt johtokonetta, hieman takaa sivulta. Koneen ollessa tähtäimessä hän kallisti Mersuaan hieman kyljelleen, jotta sai ennakkoa. Vähän ennen kuin kohde hävisi nokan alle, hän painoi laukaisunappulaa. Pitkähkö sarja tykistä ja konekivääreistä osui maataistelukoneen rungon etuosaan. Sitten hän veti pois merelle tiukalla vaakakaarolla, sillä monesta kohtaa oli ilmatorjunta herännyt eloon ja pahimpia paikkoja oli koetettava väistellä. Ammuntansa tulosta Illu ei voinut seurata, vaan kone jäi siiven katveeseen ja sitten taakse. Sen sijaan Lönnfors, joka hyökkäsi seuraavana Il-2:ien kimppuun, totesi niitä enää olevan kaksi kappaletta jäljellä. Vallin Repe puolestaan kertoi lennon jälkeen, että oli nähnyt Illun tulittavan Il-2:ta sekä kohta nähneensä vesirajassa Sepelevan majakan läheisyydessä avoimella rannalla tulipalon. Todisteeksi nämä riittivät.

Kovan ilmatorjunnan vuoksi he eivät enää voineet seurata jäljelle jääneitä koneita pitemmälle, vaan suunta oli otettava kotimatkalke. Suulajärvelle he laskeutuivat kello 15.15. Kentällä asemies laski Ilmarin käyttäneen ilmavoittoonsa vain vajaan kymmenen tykinammusta. Sen sijaan on todennäköistä, että tämä Illun alas ampuma kone olisi ollut Punalippuisen Itämeren laivaston 13. hävittäjälentorykmentin hävittäjäkone tyyppiltään Jak-7B, jollainen löytyy vihollisen tappioluetteloista tuolta ajankohdalta. Hyvin pansaroitua Il-2-maataistelukonetta olisikin ollut aika vaikea saada alas osumilla nokkaan. Marraskuun 16. päivänä laivue menetti yhden miehen ja koneen, kun ylikersantti Niilo Erkinheimo teki MT-223:lla pakkolaskun mereen luultavasti moottorin laakerivaurion takia ja hukkui.

Marras- ja joulukuu olivat hiljaista aikaa Suulajärven suunnan ilma-

rintamalla. Huono sää oli osaltaan syynä hiljaisuuteen, mutta ilmeisesti venäläiset olivat siirtäneet lentovoimaansa eteläisille rintamille. Lentäjillä oli nyt aikaa rentoutua ja matkustaa vaikkapa Viipurin ravintoloihin. He keksivät pikku pirskeitä milloin milläkin syyllä. Aina löytyi syntymäpäivä tai joku muu syy juhlia. Illu oli erikoisen taitava puhumaan G:n ympäri ja sai tämän luovuttamaan silloin tällöin muutaman annosviinapullon. Ylipäättään rykmentinkomentaja oli hyvin pidättyväinen alkoholin luovuttamisesta lentäjilleen. Osasi Illu hellyttää myös paikallisen sota-apteenkin naispuolisen proviisorin samassa tarkoituksessa. Proviisori vain merkasi litran verran *spiritus fortista* haihtumistappioihin.

Joulukuussa vain muutama suojaus- ja torjuntalentö lisäsivät Ilmari Juutilaisen sotalentöjen määrää. Joulua 1943 vietettiin Suulajärven tukikohdassa hiljaiselossa. Viimeinen sotajoulu – mutta sitähän ei silloin vielä tiedetty. Jouluaattona sentään nähtiin iloista jouluhumua Suulan ruokalassa. Illu oli sonnustautunut joulupukin varusteisiin. Joku epäili pukin olevan hiukan liikuttuneessa tilassa, sillä ääni vaikutti hivenen ”joulu-puromaiselta”. Lahjapussikaan ei heti tahtonut löytyä, ennen kuin pukia autettiin. Toisaalta – se oli pukille ainoa kerta vuodessa, jolloin saattoi viettää aikaansa vekkulehtien, niin kuin Illulla oli usein tapana sanoa. Pukki jakoi lahjat, iloinen tunnelma vallitsi, ruokaa ja herkkuja riitti normaaliarkea paljon enemmän, eikä kukaan ajatellut tuona iltana mitään muuta. Jostain rintama-alueelta evakuoitu piano säesti laivueen adjutan tin ja laulumiehen, Sulo Saaritsin lauluesityksiä. Kaikki hiljentyivät kuuntelemaan.

*Kun maas on hanki ja järvet jäässä
ja silmä sammunut auringon,
kun pääsky pitkän on matkan päässä
ja metsä autio, lauluton,
käy lämmin henkäys talvisäässä,
kun joulu on, kun joulu on.*

Illan kuluessa tunnelma kohosi, yhteislaulut raikuivat ja kappalevalikoima oli laaja Eldankajärven jäältä aina Honoluluun saakka. Se että ol-

tiin kaukana kotoa ja koolla melkein pelkästään miesporukalla, kävi ilmi kun illan edetessä laulujen tunnelmat muuttuivat karskimpaan suuntaan.

*Oi sinä Matti, sinä vanha juopporatti,
kun vihdoin päättyi sun elonties.
Sinä olit hiukan saita,
mutta kaniss oli paita.
Muuten olitkin sinä kunnan mies.*

Sitten vaihtui uusi vuosi 1944.

Eino Ilmari Juutilainen Suomen ilmapuolustusliiton lentokurssilla Keljon lentokerhossa Jyväskylän lähellä keväällä 1934.

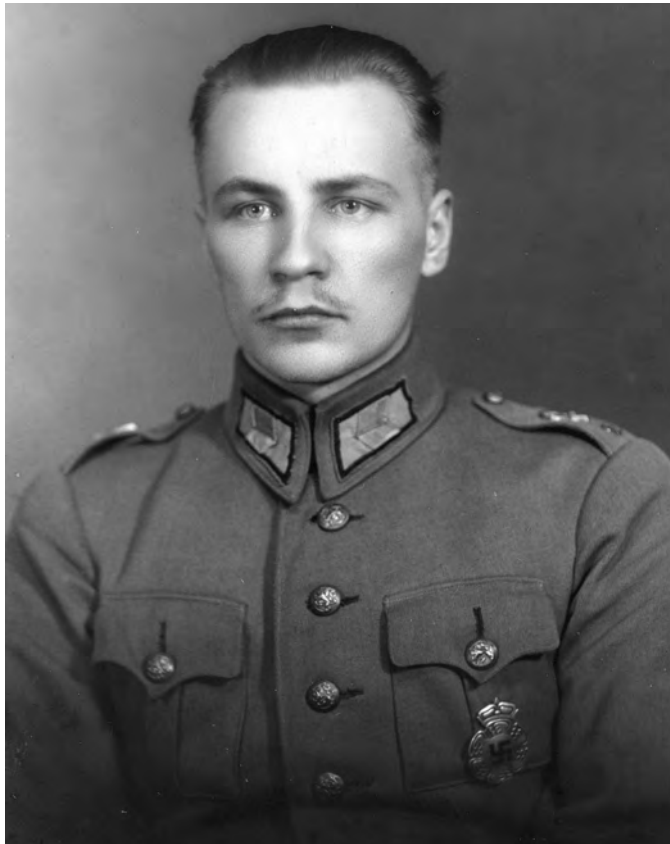
SIPL:n kurssilla käytetty De Havillan D.H. 60 Moth, *Ilmatar*, rekisteriltään OH-ILA. Siivellä Illu Juutilainen ja edessä lennonopettaja Eino Paavilainen. (Keski-Suomen ilmailumuseo)

Lemillä 4.3.1940 Virolahden maataistelulennon jälkeen. Vasemmalta: Mauno Fräntilä, Illu Juutilainen, Veikko Rimminen, Viktor Pyötsiä, Eino Luukkainen, Heikki Ilveskorpi, Kaarlo Salmi, Eero Savonen. Ilveskorpi ja Savonen menehtyivät 14.4.1940 lento-onnettomuudessa, joka aiheutui yhteentörmäyksestä siirtolennolla. Ilveskorvella oli 1 1/3 ilmavoittoa ja Savosella yksi.

Vääpeli Ilmari Juutilainen talvisodan päätyttyä.

LeLv 24:n kolmoslentueen ohjaajia Rantasalmella 10.7.1941. Vas: lentom. Illu Juutilainen, luutn. Jorma Karhunen, luutn. Pekka Kokko ja väöp. Lauri Nissinen. Edellisenä päivänä Illu pudotti kaksi I-153 Tsaikkaa. (SA-kuva)

Lentäjät viettivät lentojen väliset ajat auvoista vekkulielämää – juuri Illu Juutilaiselle ominaista. Välillä oli mielessä pientä kujetta; omaksi ja toisten iloksi ja ajankulukkeeksi.

Illu oli innokas metsämies ja saalis toi mukavaa vaihtelua lentueen ruokapöytään. Kuvassa Illu Mantinsaaren metsissä loka–marraskuussa 1941.

Itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta kolmoslentue jätti lumisen Lungulan rantakentän. Puoli tuntia myöhemmin lentue laskeutui Äänislinnassa Solomanninlahden rannalla olevalle lentokentälle. Illu Juutilainen vasemmalla ja vaaleassa haalarissa lentueenpäällikkö Joppe Karhunen.

Illu Juutilainen starttaa BW-364:llä Solomannista 18.12.1941 lyhyelle siirtolennolle Kontupohjaan jäätukikohtaan. (Keski-Suomen ilmailumuseo)

Oiva Tuominen teki Illun nimikolla MT-212:lla pakkolaskun mereen Somerin rantamatikolle 2.6.1943. Oipan alasampuman Pe-2:n siivenkappale osui Mersun potkuriin, jonka johdosta moottori alkoi täristää pahasti. Pakkolaskun jälkeen Oippa ui rantaan ja kiellettyyi vastaantulevan soutuveeneen tarjoamasta avusta. MT-212 nostettiin, mutta merivesi oli jo tehnyt tehtävänsä. Vesi teki tehtävänsä myös Oipan tummansiniselle lomapuvulle, joka kuivuttuaan ulottui tuskin kyynärpäitä pidemmälle.

Oippa Tuominen ja Illu Juutilainen Utissa kesäkuussa 1943.

Edellisenä päivänä toisen kerran Mannerheim-ristin ritariksi nimitetty Illu Juutilainen lähdössä MT-451:llä torjuntalennolle 29.6.1944 Lappeenrannasta, jonne Illu oli lentänyt varta vasten filmausta varten. (SA-kuva)

